

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Bod č. 3– Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Materiál bol predložený na rokovanie Ministerstvom sociálnych vecí a rodiny SR ako iniciatívny návrh

Cieľom a obsahom materiálu je najmä:

Predkladaný návrh: 1. vytvára právne podmienky na zabezpečenie reálnejšej dostupnosti sociálnych služieb podmienených odkázanosťou s finančnou podporou ich poskytovania z rozpočtu obce, 2. v záujme odstránenia nesprávnej interpretačnej praxe vzniku povinnosti obce poskytovať neverejným poskytovateľom sociálnej služby finančný príspevok na spolufinancovanie sociálnej služby podmienenej odkázanosťou, podmieňuje vznik tejto povinnosti predchádzajúcim požiadanim neverejného poskytovateľa zo strany obce, resp. vyššieho územného celku, t. j. zabezpečením sociálnej služby u tohto poskytovateľa, 3. vytvára právne podmienky pre rozšírenie kontinuálnej pomoci pri sebaobsluhy poskytovaním domácej opatrovateľskej služby, 4. vytvára podmienky pre podporu a rozvoj využívania odľahčovacej služby u cieľovej skupiny opatrovateľov osôb odkázaných na opatrovanie, 5. rozširuje kvalifikačné predpoklady pre výkon tlmočenia na účely tlmočnickej služby, 6. upravuje právne podmienky posudzovania tzv. personálneho normatívu pre vybrané druhy zariadení sociálnych služieb tak, aby bol posudzovaný vo vzťahu k aktuálnemu počtu obsadených miest v zariadení v konkrétnom čase zisťovania plnenia personálneho normatívu, 7. s cieľom odstránenia nesúladu právnych predpisov a aplikačnej praxe ustanovuje výnimku zo vzdelania pre opatrovateľov v sociálnych službách pre zaradenie do príslušnej platovej triedy, 8. - s cieľom kompenzovať vyššiu mieru finančnej záťaže a starostlivosti na strane opatrovateľov detí s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré si najmä v prvých rokoch života vyžadujú vyššiu mieru starostlivosti, zvyšuje peňažný príspevok na opatrovanie o sumu 100 eur mesačne (t.j. na sumu 200 eur mesačne).

Návrh zákona má nadobudnúť účinnosť dňa 01.12.2024, okrem vymedzených ustanovení, ktoré nadobudnú účinnosť neskôr

Postoj RÚZ k materiálu

Návrh zákona Reaguje na skutkový stav reálnej nedostupnosti sociálnych služieb podmienených odkázanosťou fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby s finančnou podporou ich poskytovania z verejných zdrojov. RÚZ materiál v medzirezortnom pripomienkovom konaní pripomienkovala.

Vzhľadom k faktu, že sa návrh v medzirezortnom pripomienkovom podstatným spôsobom zmenil predkladáme nižšie uvedené zásadné pripomienky nad rámec našich pripomienok predložených v medzirezortnom pripomienkovom konaní.

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. Zásadná pripomienka k čl. I., novelizačné body 1 a 2
RÚZ navrhuje uvedené novelizačné body vypustiť.

Odôvodnenie:

Navrhované znenie § 8 ods. 4 a § 8 ods.9 (ďalej len „návrh“) žiadame vypustiť z návrhu novely z dôvodu : negatívnych dôsledkov pre prijímateľov sociálnych služieb a negatívnych dôsledkov pre poskytovateľov sociálnych služieb a zároveň kvôli rozporu s Ústavou Slovenskej republiky a právom Európskej únie.

Návrh fakticky zavádza sieť poskytovateľov sociálnych služieb. V zmysle uvedeného návrhu, by bola obec oprávnená jednostranne určiť spôsob výberu a kritériá na zápis na zoznam poskytovateľov sociálnych služieb, prostredníctvom

ktorých obec (primárne) zabezpečuje poskytovanie sociálnej služby podmienenej odkázanosťou s finančnou podporou. Takéto prostredie priamo navádza na diskriminačné správanie a „ide v ústrety“ korupcii a neférovému zaobchádzaniu.

Zároveň navrhovaný mechanizmus zoznamov poskytovateľov zostavených obcami zásadne zhoršuje postavenie prijímateľa, (a to aj po uplynutí lehoty 30 pracovných dní, ktorá vznikla ako kompromisná dohoda na rok 2025) mu odníma právo slobodne sa rozhodnúť pri výbere poskytovateľa čo je v príkrom rozpore s duchom pripravovanej reformy financovania sociálnych služieb, (vychádzajúcej z Komponentu 13 Plánu obnovy a odolnosti), podľa ktorej má byť financovanie sociálnych služieb založené na osobnom rozpočte prijímateľa a rešpekte k jeho autonómii, ako aj na zrovnoprávnení poskytovateľov sociálnych služieb.

Bola by tiež v rozpore so Štandardami kvality sociálnych služieb, v ktorých sa kladie dôraz na slobodné rozhodovanie prijímateľa, s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím, s ľudskými právami, s Ústavou SR, právom EÚ.

Podľa súčasnej právnej úpravy si prijímateľ môže vybrať ktoréhokoľvek registrovaného poskytovateľa v SR s využitím finančnej podpory obce. Zvoliť si ho môže podľa kvality poskytovaných služieb, svojej osobnej preferencie, či blízkosti k bydlisku príbuzných. Navrhovaná novela mu túto možnosť odníma na jeden rok – rok 2025, ale zákonom stanovené zoznamy by boli ohrozením, že sa tak bude diať aj po 30-tich pracovných dňoch a aj po uplynutí roku 2025.

Návrh v rozpore s deklarovaným účelom nezlepší dostupnosť sociálnych služieb, naopak sťaží prístup občanov k sociálnej starostlivosti. Vo väčšine zariadení sociálnych služieb (verejných aj neverejných poskytovateľov) nie sú voľné kapacity, v systéme chýbajú miesta a takáto úprava konečnom dôsledku deformuje princíp transparentnosti pri voľbe poskytovateľa sociálnych služieb a princíp zoznamov by túto transparentnosť zabetónoval.

Dôsledkom navrhovanej úpravy môže byť aj fakt, že dôjde k zhoršeniu dostupnosti sociálnej služby, nakoľko okruh dostupných poskytovateľov bude obmedzený len na subjekty, ktoré obec umiestni na zoznam. Zároveň navrhovaná úprava zásadne znevýhodní a poškodí poskytovateľov, ktorí sa nedostanú na zoznamy obce, v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania čo je v rozpore s právom EÚ. Na druhej strane by to samotnej obci znemožnilo dodržať aj 30 pracovných dní na umiestnenie mimo výberu poskytovateľa občanom, ak by nebolo žiadne voľné miesto u tých poskytovateľov, ktorých mal daných podľa nejakých kritérií v zverejnenom zozname poskytovateľov, čím by sa stratil aj zmysel kompromisnej dohody.

Zároveň návrh vôbec nerieši prípadný konflikt záujmov medzi obcou ako zostavovateľom zoznamu a obcou ako zriaďovateľom zariadenia poskytujúceho sociálnu službu. V danom prípade je evidentné, že obec bude do zoznamov prioritizovať zariadenia, ktorých je zriaďovateľom, čo vedie k presadeniu zásadnej konkurenčnej výhody oproti ostatným poskytovateľom. Zároveň obec ako subjekt oprávnený rozhodovať o podmienkach zápisu do zoznamu, bude fakticky svojim konkurentom v prostredí poskytovania sociálnych služieb diktovať „svoje“ podmienky, ktoré musia splniť ak budú chcieť byť zapísané v zozname. Takáto úprava znamená zvýhodnenie jednej skupiny subjektov súťaži, čo bezprecedentne odporuje pravidlám na ochranu hospodárskej súťaže (viď zákon č.187/2021 Z.z. o ochrane hospodárskej súťaže) a pravidlá EÚ.

Máme za to, že navrhované znenie bude mať za následok kritický dopad na poskytovateľov sociálnej služby, a to najmä v súvislosti so zásahom do ich práva na podnikanie (hoci sociálne podnikanie) garantovaného v čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s právom na ochranu pred diskrimináciou vyplývajúcim z čl. 12 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Návrh nepriamo zavádza stav právnej úpravy porovnateľnej s právnou úpravou do roku 2009, ktorá výslovne vylúčila financovanie sociálnej služby u neverejného poskytovateľa z verejných zdrojov. Protiústavnosť takejto úpravy bola konštatovaná nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky (PL. ÚS 13/09-81 publikovaným v Zbierke zákonov pod č. 332/2010 Z. z.). Podľa tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky neexistuje legitímny verejný záujem, ktorý by zdôvodňoval obmedzenie prístupu neverejných poskytovateľov k osobám odkázaným na poskytovanie sociálnych služieb. V tomto kontexte je evidentné, že navrhovaná úprava by znamenal faktické a právne obmedzenie prístupu neverejných poskytovateľov k osobám odkázaným na poskytovanie sociálnych služieb.

V tejto súvislosti si dovoľujeme upozorniť na rokovania a kompromisné závery medzi MPSVR SR, ZMOS, APSS v SR a SK8, kde sa nikdy nijakým spôsobom nehovorilo o žiadnych zoznamoch poskytovateľov sociálnych služieb, tvorených obcou, s čím by APSS v SR nikdy nesúhlasila. Žiadame v novele dodržať výlučne fakty z kompromisnej dohody a ich jasnejšie paragrafové ukotvenie v novele.:

Obec má 30 pracovných dní od podania žiadosti žiadateľom o sociálnu službu, aby mu túto službu zabezpečila (či už vo svojom zariadení sociálnych služieb (ZSS), v inom verejnom zariadení sociálnych služieb, alebo u akéhokoľvek neverejného poskytovateľa sociálnych služieb, ktorý je v registri sociálnych služieb a neposkytuje sociálnu službu s cieľom dosiahnuť zisk. (Ako to obec urobí je vecou obce, ale bez zákonom viazaného tvorenia zoznamov podľa vágnych či akýchkoľvek kritérií – čo by bolo zavedením sietí poskytovateľov) bola ustálená kompromisná lehota 30 pracovných dní, ale návrh posúva túto časovú hranicu na 60 kalendárnych dní. „Zabezpečenie“ služby znamená „mať podpísanú zmluvu“, takže nevidíme dôvod na predlžovanie lehoty zabezpečenia o ďalšie dni. (Obec vie veľmi rýchlo zistiť či je v ich ZSS, či v inom blízkom verejnom či neverejnom ZSS voľné miesto, alebo nie) navrhujeme v návrhu viditeľnejšie a jednoznačnejšie označiť dočasnosť tohto riešenia iba na rok 2025

navrhujeme v novele viditeľnejšie a jednoznačnejšie zadefinovať, že ak obec po 30 dňoch od podania žiadosti nezabezpečí žiadateľovi o sociálnu službu túto službu, tak bude rešpektovať výber poskytovateľa z registra poskytovateľov sociálnych služieb žiadateľom - občanom a je povinná objednať si zabezpečenie tejto služby u občanom vybraného poskytovateľa, ktorý neposkytuje sociálnu službu s cieľom dosiahnuť zisk a je povinná hradiť mu na zabezpečenie sociálnej služby pre tohto daného občana FPP.

Navrhujeme v novele viditeľnejšie a jednoznačnejšie definovať, že toto nové dočasné riešenie zabezpečenia sociálnej služby obcou a určenie jej povinnosti hradiť zabezpečenie tejto služby sa nijako nedotýka bezodkladného umiestnenia.

Navrhujeme v novele viditeľnejšie a jednoznačnejšie definovať, že toto nové dočasné riešenie zabezpečenia sociálnej služby a určenie povinnosti samosprávy hradiť zabezpečenie tejto služby sa nijako nedotýka krajov a že VÚC zabezpečujú službu pre občana podľa súčasnej platnej úpravy (toto bolo tiež súčasťou kompromisnej dohody).

2. Zásadná pripomienka k čl. I. – vloženie nového novelizačného bodu

Žiadame doplniť do §10 nový odsek (8) s textom: „Za prostriedok telesného obmedzenia sa nepovažujú opatrenia na zabránenie pádu u prijímateľov s rizikom pádu a podanie pravidelnej dávky lieku, ktorá má terapeutický účel.“

Odôvodnenie:

Vzhľadom k pripomienkam APSS v SR k novelám zdravotníckych Zákonov 576/2004 a 578/2004, ktoré sú v MPK a v snahe zjednotiť výklad, zabrániť protichodným ustanoveniam v rôznych zákonoch a zabezpečiť vykonateľnú aplikačnú prax, považujeme za nutné urobiť toto doplnenie §10 o nový, vyššie uvedený odsek, keďže doterajšie Usmernenie (zverejnené na webe MPSVR SR) v tomto zmysle má pre aplikačnú prax pri hrozbe kontrol nižšiu silu ako zákonné ustanovenie. Z vecného a odborného hľadiska nutnosti zavedenia tohto doplnenia uvádzame: Pády sa vyskytujú u oslabených a dezorientovaných pacientov, z dôvodu slabosti a straty rovnováhy. Citlivý výkon opatrení na zabránenie pádu je pre pacienta podľa etického princípu „neublížiť“ menším zlom ako úraz a jeho následky - zlomeniny, otras mozgu, krvácanie do mozgu apod. Personál pritom dbá na udržanie rovnováhy medzi ochranou ľudských práv, zachovaním dôstojnosti a ochranou zdravia a života pacienta pred úrazom, či poškodením v dôsledku jeho slabosti, nerovnováhy, dezorientácie, či straty posúdenia vlastných schopností. V blízkej budúcnosti je potrebné legislatívu v tejto oblasti zjednotiť v zdravotníckych zariadeniach a zariadeniach sociálnych služieb.

Zdroj: RÚZ